

تهران مصور

تهران، تکیه گاه شور و شعور حسینی

ماه محرم در پایتخت، تنها یک مناسبت مذهبی نیست، بلکه یک رخداد فرهنگی عمیق و ریشه دار است که با هویت تاریخی و اجتماعی این شهر گره خورده است. از کوچه پس کوچه های قدیمی بازار گرفته تا خیابان های مدرن شمال شهر، هر گوشه ای از تهران به تکیه ای برای ابراز ارادت و عزاداری تبدیل می شود. این شور و همبستگی، فراتر از مرزهای اعتقادی، به یک میراث معنوی مشترک برای همه شهروندان تهرانی بدل شده است که هر ساله با شوری بیشتر از سال قبل، زنده می شود. این ماه، فرصتی است برای نمایش موزه ای زنده از آیین ها و رسوم که نسل به نسل و سینه به سینه، از طهران قدیم تا به تهران امروز رسیده اند. صدای گویش سنج و طبل، نوای سوزناک مداحان در تکایا و بوی اسپند و گلاب که در هوا می پیچید، پایتخت را به صحنه یک روایت بزرگ تبدیل می کند؛ روایتی از ایثار، آزادی و مظلومیت. در این روزها، شهروندان نه تنها به عنوان تماشاگر، بلکه به عنوان بازیگران اصلی این آیین ها، در کنار یکدیگر قرار می گیرند تا با برپایی دسته های عزاداری، نذری دادن و شرکت در مجالس روضه، جلوه ای بی بدیل از همذی و هویت جمعی را به نمایش بگذارند و نشان دهند که عشق به امام حسین (ع) همچون رودی خروشان در شریان های این کلانشهر جریان دارد.

سیاه پوشان و بر بایی تکیه

نخستین و فراگیرترین رسم، سیاه پوش کردن شهر است. چند روز پیش از آغاز محرم، مساجد، حسینیه ها، تکایا و حتی مغازه ها و خانه ها با پارچه های سیاه و کتیبه هایی مزین به نام امام حسین (ع) و یارانش پوشیده می شوند. برپایی «تکیه» که سازه هایی موقت برای برگزاری مراسم عزاداری است، به ویژه در محله های قدیمی و بازار تهران، از رسوم کهن و اصلی این ماه به شمار می رود.

چاووش خوانی

این آیین که حال و هوای نوستالژیک دارد، به نوعی اعلام رسمی آغاز ماه محرم است. چاووش خوانان که معمولاً از پیشکسوتان و پیر غلامان هستند، با خواندن اشعاری در مدح امام حسین (ع) و خبر دادن از فرارسیدن ماه عزا، مردم را برای شرکت در مراسم آماده می کنند. این رسم امروزه بیشتر در مناطق سنتی مانند بازار تهران دیده می شود.

نذری دادن

نذری، یکی از زیباترین و اجتماعی ترین رسوم محرم است که نماد سخاوت و همدلی ایرانیان محسوب می شود. از یک لیوان چای و شربت در ایستگاه های صلواتی گرفته تا پخت غذاهای سنتی مانند قیمه، قورمه سبزی و شلرزرد در حجم های بزرگ و توزیع آن میان عزاداران و نیازمندان، این رسم در تمام نقاط شهر با شور و اشتیاق فراوان برگزار می شود. معروف ترین نذری تهران قیمه است که عطر و طعم آن با خاطرات محرم گره خورده است.

تعزیه و شبیه خوانی

تعزیه، هنر نمایش مذهبی ایرانی است که واقعه کربلا را به تصویر می کشد. در این نمایش، هنرمندان (شبیه خوانان) با پوشیدن لباس های نمادین، نقش شخصیت های اصلی واقعه عاشورا را ایفا می کنند. تعزیه، به خصوص در تکایای قدیمی و دیگر فضاهای فرهنگی، مخاطبان بسیاری دارد و روایتی هنرمندانه و تأثیر گذار از این حماسه ارائه می دهد.

ارک؛ قلب تپنده محرم

گزارش تصویری از هیئت معروف عزاداری امام حسین (ع) در مسجد ارک

سیدروح طباطبایی پور

وقتی رسیدم حتی خیابان مقابل مسجد ارک هم پر از عزادارانی بود که روی زمین نشسته بودند و مناجات می کردند؛ عزادارانی که امسال انگار حال و هوای دیگری داشتند؛ شوری حسینی همراه با غرور و یکبار چگی وطنی. پیرمردی که کنارم نشسته بود همونا با حاج منصور ارضی زمزمه می کرد و همانطور که شاهه های تکان می خورد، می گفت: «خوش به حال شهدای این روزها، هر سال در همین تکیه ها به آقا خدمت می کردن، حالا الان خدمت آقامون هستن و...»

برخی از عزاداران خانوادگی آمده بودند و وقت دعا دست در دست هم می دادند و با هم آمین می گفتند. حاج منصور شور گرفته بود و یادی از شهدای اخیر می کرد و جمعیت با غرور یا حسین می گفت و با افتخار اشک می ریخت.

مادری دست به آسمان برداشته بود و جوری که فرزندانش بشنوند، می گفت که خود آقا باید توفیق بده تا بتوانیم برایش عزاداری کنیم و همان وقت حاج منصور دم داد که: «هر ا لباس مشکي مارا خودش اندازه زد / عشق است، نوکر وارد ماه محرم می شود»

وقتی حاج منصور می گفت «کوچه خیابان های شهر ما مسیاهش خوشگل است / اینجا بدون تکیه هایش شهر ماتم می شود» نوجوانی با گونه های خیس پرچم سیاهی را که در دست داشت، تکان می داد و عزاداران را به سمت جلو هدایت می کرد.

البته که ارک، این مسجد هفتاد و چند ساله حوادث زیادی را به چشم دیده: از سخنرانی های اثر گذار واعظان تهران علیه حکومت پهلوی مثل سخنرانی های مرحوم فلسفی گرفته تا تجمعات گوناگون مردم به مناسبت های مختلف، اما سال هاست این مسجد به نوای حاج منصور ارضی در ماه های رمضان و محرم خو گرفته و به جای برای اتصال زمین و آسمان تبدیل شده است.

آگاهی بخشی در حرکت امام (ع) یکی از اهداف قصه عاشورا است و سخنران مسجد ارک، شیخ سید صلح میرزایی اهداف حرکت حسینی را در کاروان عاشورا تبیین می کند.

«کُلّ یوم عاشورا و کُلّ أرض کربلا» این همان سخنی است که یادآور می شود حق طلبی و عدالت خواهی به مکان و زمان محدود نیست و همواره و همیشه مسیر زندگی پیروان آن امام شهید (ع) است.

قصه حر، نمونه ای والا در عفو و رحمت حسینی است؛ هم اویی که کاروان امام را در دشت کربلا زمینگیر کرد، اما وقتی شپیمان شد امام او را بخشید و او هم جانش را برای اسلام فدا کرد.

گنبد طلایی حسین (ع) مقابل دیدگان عزاداران بود تا هر لحظه به خودشان یادآور شوند که همانا حسین (ع) چراغ هدایت و کشتی نجات است.

انبوه جمعیت و صلابت عزادارانی که در روزهای اول محرم در مسجد ارک دور هم گرد آمده اند به همه یادآوری می کند تا وقتی با هم، هم نفس و یک صدا باشیم صدای هیچ ظالمی نمی تواند دل ما را بلرزاند.

حسین (ع) تشنه بود و خودش و یارانش تشنه شهید شدند، اما او با حرکت خود به آگاهان عالم یادآوری کرد که تشنگی واقعی تشنگی حق خواهی و حق طلبی است.

کاروان عاشورا همواره در حال حرکت است و صدای هَلْ مِنْ نَاصِرٍ یَنْصُرُنِی امام (ع) هر لحظه شنیده می شود که به خرمندان جهان می گوید: آیا کسی هست که تفکر حسینی را یاری کند؟

تهران نامه

پدر نوحه خوانی ایران

او را با لقب پدر نوحه خوانی معاصر ایران می شناسند. «حاج محمد مرزوق عرب حاسری» را می گوئیم. طلبه ای اهل کربلا که بیش از یک قرن پیش به ایران سفر کرد و به یکی از اثر گذارترین نوحه خوان ها در پیدایش سبک سینه زنی و مداحی سنتی ایران تبدیل شد. نام حاج مرزوق با نوحه خوانی و سینه زنی سنتی ایرانی گره خورده است. سبکی از نوحه خوانی که پیدایش آن به دوران مشروطه و البته سفر حاج مرزوق از کربلا به ایران برمی گردد. ماجرای سفر حاج مرزوق به ایران اما روایتی است شنیدنی. حدود ۱۳۰ سال پیش بود که هیئت برآزهای بازار تهران از حاج مرزوق دعوت کرد تا برای نوحه خوانی به ایران سفر کند. این دعوت اما ابتدا مورد قبول حاج مرزوق قرار نگرفت و هیئت تهران برای حضور حاج مرزوق در مراسم عزاداری بار دیگر از او برای سفر به ایران دعوت کردند. دعوت دوم این بار از سوی هیئت بنی فاطمه انجام شد و حاج مرزوق در سال ۱۲۷۰ هجری شمسی در پی تجربه یک روایت صادقانه به سفارش ابا عبدالله الحسین (ع) از کربلا راهی ایران شد. در این تصویر تاریخی حاج محمد مرزوق، در ردیف پایین، نفر نشسته از راست در کنار واعظ و نوحه خوانان بنامی چون شیخ محمود صالحی واعظ، سید مصطفی هاشمی، شیخ محمد عارف خراسانی و... دیده می شود.

سوزه روز

نذر جمع آوری ظروف یکبار مصرف

این روزها شهر، سیاه پوش شده و دسته های عزاداری در کوی و برزن به راه افتاده اند تا پیام حق خواهی و حق طلبی را به گوش جهانیان برسانند. هر گوشه در این شهر، تکیه ای برپا شده و نوای خوش حسین (ع) شنیده می شود، اما در میان این همه شور و شعور حسینی، نیاید فلسفه های باشکوه کاروان حسین (ع) را فراموش کرد. یکی از آنها، رعایت حقوق دیگران است. می گویند در شب عاشورا، برخی باران امام (ع) در نیمه های شب، با صدای بلند مناجات می کردند؛ امام به آنها، رعایت حقوق دیگران را یادآور شد تا یارانش با صداشان، خواب شبگاه دیگران را پریشان نکنند؛ حتی خواب دشمنان! پس رعایت حقوق دیگران، یکی از اهداف امام (ع) در مسیر عاشورا بود.

اگر در این شب، با ترا فیک ناخواسته روبه رو می شویم، صوری کنیم و از سر خودخواهی و با ورود به خط ویژه، مسیر خود، رویهای را بندیم که مرام امام حسین (ع) چنین نبوده است. اگر به نیت برکت و شفا؛ ایامی در ظرف یکبار مصرف، نذری می گیریم، حواسمان باشد که برای احترام به حقوق شهروندی، زباله ها را روی زمین نریزیم که چند ساعت بعد، زحمکشان شهرداری برای تمیزی شهر باید چند برابر زحمت بکشند.

نذر جمع آوری ظروف یکبار مصرف عزاداران نیز نذری حسینی است که با فلسفه حرکت امام (ع) و یارانش در روز عاشورا، کاملاً هماهنگ و منطبق است.

